

ผลกระทบจากสถานการณ์การสู้รบระหว่างสหรัฐอเมริกา-อิสราเอลกับอิหร่านต่อประเทศจีน และแนวโน้มผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรไทย

สถานการณ์ความตึงเครียดทางการเมืองและการทหารในภูมิภาคตะวันออกกลางระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิสราเอล กับอิหร่าน ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง ความขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อระบบพลังงานโลก เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทาน และการค้าระหว่างประเทศ

หนึ่งในพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ คือ ช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) ซึ่งถือเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันที่มีความสำคัญของโลก โดยมีน้ำมันดิบประมาณหนึ่งในห้า (20%) ของการขนส่งน้ำมันทั่วโลกต้องผ่านช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างอ่าวเปอร์เซียและอ่าวโอมาน ความไม่แน่นอนในพื้นที่นี้จึงส่งผลให้ตลาดพลังงานโลกเกิดความผันผวน และส่งผลกระทบต่อราคาน้ำมัน ต้นทุนการขนส่ง และเสถียรภาพของเศรษฐกิจโลก

รายงานข่าวระบุว่า ภายหลังเหตุการณ์ความตึงเครียดในภูมิภาค ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยราคาน้ำมันดิบเบรนท์เพิ่มขึ้นเกือบ 13% ในระยะเวลาอันสั้น ความตึงเครียดในภูมิภาคดังกล่าว นอกจากนี้ นักวิเคราะห์ยังเตือนว่า หากสถานการณ์ยืดเยื้อหรือเกิดการปิดช่องแคบฮอร์มุซ ราคาน้ำมันอาจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสร้างแรงกดดันต่อเศรษฐกิจโลก การเพิ่มขึ้นของราคาพลังงานส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกในหลายด้าน เช่น

- ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้พลังงานจำนวนมาก
- ต้นทุนโลจิสติกส์ระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากค่าระวางเรือและค่าประกันภัยการขนส่งเพิ่มสูงขึ้น
- ความผันผวนของตลาดการเงินโลก สถานการณ์ความตึงเครียดในตะวันออกกลางส่งผลให้ตลาดการเงินโลกเกิดความผันผวน และทำให้ตลาดหุ้นในหลายประเทศปรับตัวลดลง เนื่องจากนักลงทุนกังวลต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจโลก

ในบริบทของเศรษฐกิจโลก จีนเป็นประเทศที่มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยเฉพาะอิหร่าน ทั้งในด้านการนำเข้าพลังงาน การลงทุน และความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐานภายใต้โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ดังนั้น สถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวจึงมีผลกระทบต่อจีนในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ภูมิรัฐศาสตร์ และบทบาทของจีนในเวทีระหว่างประเทศ

1. ความสำคัญของอิหร่านต่อยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและพลังงานของจีน

จีนเป็นประเทศผู้นำเข้าน้ำมันดิบรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยนำเข้าน้ำมันประมาณ 11 ล้านบาร์เรลต่อวัน และมีการนำเข้าพลังงานจากภูมิภาคตะวันออกกลางในสัดส่วนสูง ดังนั้นเสถียรภาพของภูมิภาคดังกล่าว จึงมีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านพลังงานของจีนโดยตรง โดยจีนถือเป็นคู่ค้าหลักและผู้ซื้อน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของอิหร่าน โดยจีนซื้อประมาณ 80 - 90% ของน้ำมันที่อิหร่านส่งออก

อิหร่านจึงถือเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ต่อจีนในหลายด้าน โดยเฉพาะความมั่นคงด้านพลังงานของจีน รวมทั้งเป็นจุดเชื่อมต่อทางภูมิศาสตร์ระหว่างเอเชียตะวันออก เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง และยุโรป

นอกจากนี้ ในปี 2564 จีนและอิหร่านได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาว 25 ปี (China-Iran Comprehensive Strategic Partnership) ซึ่งครอบคลุมความร่วมมือในหลายด้าน ได้แก่ พลังงาน โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี อุตสาหกรรม และการลงทุน โดยข้อตกลงดังกล่าวถูกประเมินว่ามีมูลค่าความร่วมมือระยะยาวสูงถึงประมาณ 400,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

2. บทบาทของอิหร่านในโครงการ Belt and Road Initiative (BRI)

ความร่วมมือดังกล่าวทำให้อิหร่านกลายเป็นพันธมิตรสำคัญของจีนในภูมิภาคตะวันออกกลาง และช่วยให้จีนสามารถกระจายแหล่งนำเข้าพลังงานเพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป

อิหร่านมีบทบาทสำคัญในโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน เนื่องจากตั้งอยู่ในตำแหน่งยุทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อเส้นทางการค้าระหว่างเอเชียตะวันออก เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง และยุโรป อิหร่านจึงถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของเส้นทางสายไหมทางบก (Silk Road Economic Belt) และเป็นศูนย์กลางการขนส่งพลังงานระหว่างตะวันออกกลางกับเอเชีย รวมทั้งฐานการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของจีน โดยมีโครงการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงการพัฒนาเครือข่ายรถไฟความเร็วสูง โครงการพัฒนาท่าเรือ โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน โครงการเขตเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในอิหร่านภายใต้โครงการ BRI มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายโลจิสติกส์และการค้าระหว่างจีนกับยุโรป และช่วยลดการพึ่งพาเส้นทางการขนส่งทางทะเลผ่านช่องแคบมะละกา ดังนั้น เสถียรภาพของอิหร่านจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ BRI และสำคัญต่อยุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนในภูมิภาคยูเรเชีย

3. บทบาทของจีนในกระบวนการสันติภาพในตะวันออกกลาง

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จีนได้พยายามเพิ่มบทบาททางการทูตในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยเน้นการส่งเสริมการเจรจาและการแก้ไขความขัดแย้งผ่านกระบวนการสันติภาพ ตัวอย่างสำคัญคือการเป็นเจ้าภาพการเจรจาระหว่างซาอุดีอาระเบียและอิหร่าน ณ กรุงปักกิ่ง เมื่อปี 2566 ซึ่งนำไปสู่การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศหลังจากตึงเครียดมาเป็นเวลาหลายปี

บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของจีนในการสร้างภาพลักษณ์ของตนในฐานะ “ผู้สนับสนุนสันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาค” และเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การเพิ่มบทบาทของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งความตึงเครียดในภูมิภาคตะวันออกกลางที่เกิดขึ้นทำลายความพยายามของจีนและสูญเสียอิทธิพลในการเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยความสัมพันธ์ในภูมิภาค และส่งผลต่อบทบาททางการทูตของจีนที่อยู่ในภาวะกดดัน ท่ามกลางสถานการณ์ที่จีนควบคุมไม่ได้ ทั้งนี้ ท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จีนได้แสดงความกังวลต่อสถานการณ์ในอิหร่านอย่างยิ่ง โดยเน้นย้ำว่าอธิปไตย ความมั่นคง และบูรณภาพแห่งดินแดนของอิหร่าน ควรได้รับการเคารพอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งเรียกร้องให้ทุกภาคส่วนหยุดปฏิบัติการทางทหารทันทีเพื่อลดความตึงเครียด และเร่งกลับเข้าสู่กระบวนการเจรจาเพื่อหาทางออกอย่างสันติ

4. ผลกระทบที่จีนอาจเผชิญหากอิหร่านเกิดความไม่มั่นคงรุนแรง

หากสถานการณ์ความขัดแย้งนำไปสู่ความไม่มั่นคงอย่างรุนแรงหรือการล่มสลายของอิหร่าน จีนอาจได้รับผลกระทบในหลายด้าน ได้แก่

1) ความมั่นคงด้านพลังงาน

จีนพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากตะวันออกกลางในสัดส่วนสูง ดังนั้น การหยุดชะงักของการส่งออกน้ำมันจากอิหร่านหรือช่องแคบฮอร์มุซ อาจทำให้ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของจีนโดยตรง

2) ความเสี่ยงต่อการลงทุนของจีน

จีนมีการลงทุนในอิหร่านในหลายภาคส่วน ได้แก่ พลังงาน โครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และอุตสาหกรรม หากเกิดความไม่มั่นคงทางการเมืองในอิหร่าน การลงทุนดังกล่าวอาจเผชิญความเสี่ยงจากการหยุดชะงักของโครงการหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินของนักลงทุนจีน

3) ผลกระทบต่อโครงการ Belt and Road Initiative

อิหร่านเป็นหนึ่งในจุดยุทธศาสตร์ของเส้นทาง BRI หากเกิดความไม่มั่นคง โครงการโครงสร้างพื้นฐานและโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายโลจิสติกส์ระหว่างเอเชียและยุโรปของจีนอาจได้รับผลกระทบ

4) ผลกระทบต่อบทบาททางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

หากสถานการณ์ในอิหร่านเลวร้ายลง อาจทำให้ความพยายามของจีนในการสร้างบทบาทเป็นผู้สนับสนุนสันติภาพในภูมิภาคตะวันออกกลางเผชิญความท้าทาย และอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจีนในเวทีระหว่างประเทศ

5. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของจีน

นอกจากประเด็นด้านพลังงานและภูมิรัฐศาสตร์แล้ว จีนเป็นประเทศที่มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคตะวันออกกลางอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในด้านการนำเข้าพลังงาน ดังนั้น ความผันผวนของราคาน้ำมันจึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจจีนผ่านหลายช่องทาง ได้แก่

1) การเพิ่มขึ้นของราคาพลังงาน ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมจีนปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าอุตสาหกรรมจีนในตลาดโลก เนื่องจากจีนเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมรายสำคัญของโลก การเพิ่มขึ้นของต้นทุนพลังงานจึงอาจกระทบต่อโครงสร้างต้นทุนการผลิตและศักยภาพในการแข่งขันด้านราคาในตลาดระหว่างประเทศ

2) ต้นทุนโลจิสติกส์ที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศของจีน และเสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทาน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานโลก

3) ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก อาจส่งผลต่อการส่งออกของจีน เนื่องจากประเทศคู่ค้าหลายประเทศอาจประสบปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัว

6. การวิเคราะห์ผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรไทย

แม้ว่าสถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลางจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าเกษตรไทยโดยตรง แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจสามารถส่งผ่านมายังสินค้าเกษตรไทยผ่าน 3 ช่องทางหลัก ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของราคาพลังงาน การเพิ่มขึ้นของต้นทุนโลจิสติกส์ ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ดังนี้

1) ผลกระทบจากราคาพลังงานโลก สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกา อิหร่าน และอิหร่าน ส่งผลให้ตลาดพลังงานเกิดความกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงของการขนส่งพลังงานผ่านช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันสำคัญของโลก ความตึงเครียดดังกล่าวทำให้ราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกผ่านต้นทุนพลังงานที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตสินค้าของไทย

2) ผลกระทบจากต้นทุนโลจิสติกส์ สถานการณ์ความไม่มั่นคงในตะวันออกกลาง ส่งผลให้บริษัทเดินเรือและบริษัทประกันภัยเพิ่มค่าระวางเรือและค่าประกันภัยการขนส่งในการเดินเรือผ่านพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง รวมถึงการปรับเส้นทางเดินเรือ และการหมุนเวียนตู้คอนเทนเนอร์ล่าช้า ซึ่งทำให้ต้นทุนการขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้น ต้นทุนโลจิสติกส์ที่เพิ่มขึ้นส่งผลโดยตรงต่อการส่งออกสินค้าโดยตรง โดยเฉพาะสินค้าที่ต้องใช้การขนส่งทางทะเลเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทยในตลาดโลกในระยะยาว

3) ผลกระทบจากเศรษฐกิจโลก ความขัดแย้งในตะวันออกกลางที่ส่งผลให้ราคาพลังงานเพิ่มขึ้น อาจทำให้เกิดแรงกดดันด้านเงินเฟ้อและกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของหลายประเทศ เมื่อเศรษฐกิจโลกชะลอตัว จะส่งผลต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดจีนซึ่งเป็นตลาดหลักของสินค้าเกษตรของไทย ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจของจีนในปัจจุบันยังไม่ฟื้นตัวจากปัญหาภาคอสังหาริมทรัพย์และหนี้ภาคท้องถิ่น จะส่งผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยมายังประเทศจีน

บทสรุป

สถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิหร่านส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกผ่านการเพิ่มขึ้นของราคาพลังงาน ความผันผวนของตลาดการเงิน และต้นทุนโลจิสติกส์ที่เพิ่มขึ้น ผลกระทบดังกล่าวมีความสำคัญต่อประเทศจีนซึ่งเป็นผู้นำเข้าน้ำมันรายใหญ่และมีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานโลก

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าผลกระทบจะเกิดขึ้นทางอ้อมเป็นหลัก แต่การเพิ่มขึ้นของต้นทุนพลังงานและโลจิสติกส์อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทยในตลาดจีน โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่ต้องใช้ระบบขนส่งแบบควบคุมอุณหภูมิ

ดังนั้น การติดตามสถานการณ์ระหว่างประเทศและสถานการณ์ราคาพลังงานโลกอย่างใกล้ชิด การพัฒนาระบบ Cold Chain Logistics เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าเกษตร การส่งเสริมการพัฒนา ระบบโลจิสติกส์ทางบกและเส้นทางรถไฟระหว่างไทย-ลาว-จีน เพื่อลดการพึ่งพาการขนส่งทางทะเลในระยะยาว รวมทั้งการกระจายตลาดส่งออกสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาตลาดเดียว การพัฒนาศักยภาพในการผลิตและการสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรผ่านการแปรรูป สินค้าเกษตรไทย จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลกโดยเฉพาะตลาดจีนในระยะยาว

จัดทำข้อมูลโดย สปช.ปักกิ่ง
6 มีนาคม 2569

